

**КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА**

Історичний факультет

Кафедра архівознавства та спеціальних галузей історичної науки

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Заступник декана з науково-педагогічної
та навчальної роботи

« 29 » 2022 року

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
Джерелознавство**

для студентів

галузь знань **01 Освіта/Педагогіка**
спеціальність **014.03 Середня освіта (Історія)**
освітній рівень **перший (бакалаврський)**
освітня програма **Середня освіта (Історія)**
вид дисципліни **обов'язкова**

Форма навчання	денна
Навчальний рік	2022/2023
Семестр	1
Кількість кредитів ECTS	3
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська
Форма заключного контролю	залік

Викладач: Коломієць Наталія Анатоліївна, кандидат історичних наук, асистент кафедри архівознавства та спеціальних галузей історичної науки

Пролонговано: на 20__/20__ н.р. _____ (_____) «__» 20__ р.
(підпис, ПІБ, дата)

на 20__/20__ н.р. _____ (_____) «__» 20__ р.
(підпис, ПІБ, дата)

Розробник: Коломієць Наталія Анатоліївна, кандидат історичних наук, асистент кафедри архівознавства та спеціальних галузей історичної науки

ЗАТВЕРДЖЕНО

Завідувач кафедри архівознавства та спеціальних галузей історичної науки

Марина ПАЛІЄНКО

Протокол № 1 від «15» 08 2022 р.

Схвалено науково-методичною комісією історичного факультету

Протокол від «26» 08 2022 року № 1

Голова науково-методичної комісії

Наталія ТЕРЕС

1. Мета дисципліни – сформувати у студентів історичного факультету систему цілісних знань з історії, теорії та практики джерелознавства. Курс націлений на засвоєння студентами теоретичних і практичних засад опрацювання історичних джерел, оволодіння навиками їх пошуку, виявлення, аналізу та використання в педагогічній роботі.

2. Попередні вимоги до опанування навчальної дисципліни:

1. *Знати* основні віхи, етапи, періоди розвитку світової й вітчизняної історії, основні документи і джерела, які ілюструють процес становлення та еволюції суспільства й держави як у всесвітньому, так і загальноукраїнському масштабах.

2. *Вміти* шукати історичну літературу у відповідності з тематикою дослідження.

3. *Володіти* навичками підбору джерел в різних архівах, бібліотеках, в мережі Інтернет.

3. Анотація навчальної дисципліни:

Ознайомлення з історією розвитку джерелознавства у вітчизняній та зарубіжній історіографії й науковими результатами дослідницьких шкіл. Розкриття обставин формування джерелознавчих знань в системі історичної науки та гуманітарних знань. Визначення причин, які сприяли плідному розвитку вітчизняного джерелознавства, поповнення джерельної бази історії України достовірними джерелами. Встановлення основних складових джерельної бази історичної науки в цілому та історії України зокрема. Висвітлення ролі джерелознавчої критики та інших методів у процесі пошуку, виявлення та використання джерел в наукових дослідженнях. Знання основних правил і принципів роботи з опублікованими джерелами та неопублікованими (архівними, приватними) документами.

4. Завдання (навчальні цілі): полягають у формуванні у студентів цілісної системи знань про теорію та практику роботи з історичними джерелами; в результаті вивчення дисципліни студенти повинні *засвоїти* елементи джерелознавчої критики, *вміти* формулювати основне завдання із вивчення певної джерелознавчої проблеми, здійснювати пошук, виявлення та відбір історичних джерел, їх досліджувати та використовувати в науковій та педагогічній роботі у відповідності до вимог джерелознавчої теорії та практики.

Дисципліна спрямована на формування компетентностей:

ФК 10. Здатність використовувати методологію історії як науки.

ФК 12. Здатність ефективно й грамотно працювати з різними джерелами історичної інформації, будувати усні й письмові висловлення щодо історичних фактів, історичних постатей та історичної теорії.

ФК 14. Здатність характеризувати досягнення історичної науки та сучасний стан історичних інституцій, їхні ролі в суспільному житті, оцінювати та визначати історичні джерела (пам'ятки).

ФК 16. Здатність застосовувати пошук, аналіз та розуміння архівних матеріалів, дискутувати про минуле в політичному й культурному аспектах.

5. Результати навчання за дисципліною:

Результат навчання (1. знати; 2. вміти; 3. комунікація; 4. автономність та відповідальність)		Форми (та/або методи і технології) викладання і навчання	Методи оцінювання та пороговий критерій оцінювання (за необхідності)	Відсоток у підсумковій оцінці з дисципліни
Код	Результат навчання			
1.1.	<i>Знати</i> визначення та зміст поняття історичного джерела	лекція, семінар, самостійна робота	усне опитування ЗМІ	16

1.2	Знати типологію та класифікацію історичних джерел	лекція, семінар, самостійна робота	індивідуальне завдання 1	15
2.1	Вміти розрізняти типи та види історичних джерел	лекція, семінар, самостійна робота	контрольна робота 1	10
2.2	Вміти визначати ступінь повноти джерельної інформації	лекція, семінар, самостійна робота	усне опитування ЗМ2, контрольна робота 2, індивідуальне завдання 2	39
3.1.	Володіти навичками самостійної роботи з певним джерельним комплексом.	лекція, семінар, самостійна робота	Підсумкова контрольна робота (залік)	20

6. Співвідношення результатів навчання дисципліни із програмними результатами навчання

Результати навчання дисципліни (ОК 34)	1.1	1.2.	2.1.	2.2.	3.1
Програмні результати навчання					
ПРН 23. Вміти працювати з джерелами інформації, інтегрувати їх зміст, визнавати й сприймати різноманітність критичного аналізу і оцінок історичних джерел	+	+	+	+	+

7. Схема формування оцінки. Контроль знань студента здійснюється за модульно-рейтинговою системою. Загальну кількість балів студента формують семестрові бали, отримані з усіх тем двох змістових модулів (бали, отримані під час семінару (під час усних опитувань); бали, отримані за самостійну роботу (за виконання реферату); бали, отримані під час змістового контролю у формі тестування (за виконання тестових завдань), а також бали, отримані під час складання підсумкового контролю (заліку).

7.1 Форми оцінювання студентів:

- семестрове оцінювання:

1. Контрольна робота з тем ЗМ1 (тест): РН 2.1 — 10 балів/ 6 балів*.
2. Контрольна робота з тем ЗМ2 (тест): РН 2.1.— 10 балів/ 6 балів*.
3. Індивідуальне завдання (ЗМ1): РН 1.2. - 15 балів/ 6 балів*.
4. Індивідуальне завдання (ЗМ2): РН 1.2. - 15 балів/ 6 балів*
4. Оцінювання роботи під час семінарських занять (ЗМ1): РН 1.1. - 16 балів/ 12 балів*.
5. Оцінювання роботи під час семінарських занять (ЗМ2): РН 2.2 - 14 балів/ 12 балів*.
6. Залік РН. 3.1 - 20 балів / 12 балів*.

* максимальний бал/ пороговий бал для отримання позитивної оцінки з відповідної форми контролю.

- підсумкове оцінювання: залік.

7.2 Організація оцінювання:

Контроль знань студента здійснюється за модульно-рейтинговою системою. Загальну кількість балів студента формують семестрові бали, отримані з усіх тем двох змістових модулів (бали, отримані за модульні контрольні роботи (у формі тестування); бали, отримані за самостійну роботу (за підготовку самостійних робіт та індивідуальних завдань); бали отримані за роботу на семінарських заняттях та під час усних опитувань.

Зміст курсу поділений на 2 змістових модулі. Кожний змістовий модуль включає в себе лекції, семінари, самостійну роботу студентів, які завершуються рейтинговим контролем рівня засвоєння знань програмного матеріалу відповідної частини курсу. У змістовий модуль 1 (ЗМ1) входять теми 1-4, у змістовий модуль 2 (ЗМ2) – теми 5-9.

Результати навчальної діяльності студентів оцінюються за 100-бальною шкалою.

Змістовий модуль 1 Теоретико-методологічні засади джерелознавства			Змістовий модуль 2 Основні джерельні групи та їх місце в джерельній базі історії України			Залік
41 заліковий бал (максимум)			39 залікових балів (максимум)			20 балів (максимум)
<i>Семінари</i>	<i>Самостійна робота (реферат)</i>	<i>Модульний контроль</i>	<i>Семінари</i>	<i>Самостійна робота (реферат)</i>	<i>Модульний контроль</i>	
16 (максимум)	15 (максимум)	10 (максимум)	14 (максимум)	15 (максимум)	10 (максимум)	

Предметом самостійної роботи студентів є опрацювання ними як окремих тем, так і деяких розділів програми курсу. Перевірка рівня засвоєння матеріалу самостійно опрацьованих тем здійснюється під час семінарських занять, оцінювання індивідуальних завдань (реферат), модульних контрольних робіт, підсумкового контрольного опитування.

Упродовж семестру оцінюється робота студента *під час кожного семінару* (доповідь, доповнення, участь у дискусії). Під час семінару студент має можливість отримати 1 бал. Критеріями оцінювання відповіді студента під час семінару є:

- повнота розкриття питання 0,25 бали;
- логіка викладення 0,25 бали;
- використання основної і додаткової літератури 0,25 бали;
- аналітичні міркування, вміння робити висновки 0,25 бали.

Самостійна робота (реферат). Самостійну роботу студент подає викладачеві на останньому семінарі Змістового модулю 1 та Змістового модулю 2. Критерії оцінки реферату:

- глибоке розкриття проблеми, відображена власна позиція 13-15 балів;
- тема розкрита неповно 9-12 балів;
- реферат суто компілятивного рівня 6-8 балів;
- розкритий лише окремий аспект 3-5 бали.

Теми рефератів викладач пропонує студентам на першому семінарському занятті.

У випадку відсутності студента з поважних причин відпрацювання та перездачі модульних контрольних робіт здійснюються у відповідності до «Положення про організацію освітнього процесу в Київському національному університеті імені Тараса Шевченка» (п. 7) від 31 серпня 2018 року.

Після завершення Змістового модулю 1 і Змістового модулю 2 відповідно проводяться **контрольні роботи у формі тестування**, зокрема **Контрольна робота 1** і **Контрольна робота 2**. Завдання з тестування містять 10 запитань, правильна та повна відповідь на кожне з яких оцінюється в 1 бал.

Умовою допуску до заліку є отримання студентом під час семестрового оцінювання не менше ніж 48 балів (**рекомендований мінімум**). При цьому обов'язковим є успішне складання модульних контрольних робіт (отримання не менше 6 балів з 10 можливих за Контрольні роботи. Умовою отримання студентом позитивної підсумкової оцінки є досягнення ним не менше 60% від загальної кількості балів, які можливо отримати на заліку.

При простому розрахунку отримаємо:

	Змістовий модуль 1	Змістовий модуль 2	Залік	Підсумкова оцінка
Мінімум	24	24	12	60
Максимум	40	40	20	100

7.3 Шкала відповідності оцінок

Зараховано / Passed	60-100
Не зараховано / Fail	0-59

8. Структура навчальної дисципліни. Тематичний план лекцій, семінарських занять і самостійної роботи:

Назва теми	Кількість годин		
	Лекції	Семінари	Самостійна робота
Змістовий модуль 1.			
Теоретико-методологічні засади джерелознавства			
Тема 1. Предмет, завдання та основні етапи розвитку історичного джерелознавства	2	4	6
Тема 2. Структура історичного джерелознавства. Поняття історичного джерела та джерельної інформації	2	4	4
Тема 3. Класифікація історичних джерел	2	4	6
Тема 4. Методика роботи з історичними джерелами		3	6
Модульний контроль		1	
Всього з модуля	6	16	22
Змістовий модуль 2.			
Основні джерельні групи та їх місце в джерельній базі історії України			
Тема 5. Речові джерела	2	4	6
Тема 6. Зображальні джерела		4	6
Тема 7. Усні та лінгвістичні джерела	2	2	6
Тема 8. Писемні джерела	2	2	4
Тема 9. Традиційна та електронна джерельна україніка	2	1	2
Модульний контроль		1	
Всього з модуля	8	14	24
Всього	14	30	46

Загальний обсяг – 90 год., в тому числі:

Лекцій – 14 год.;

Семінарів – 30 год.;

Самостійна робота – 46 год.

9. Рекомендовані джерела:

9.1. Основні:

1. Богдашина О.М. Джерелознавство історії України: питання теорії, методики, історії. – Вид. 3-є, доп. та перероблене. – Харків, 2008.

2. Войцехівська І.Н. Структура історичного джерелознавства: традиції та сучасні проблеми // Архівознавство. Археографія. Джерелознавство. Міжвід. зб. наук. праць. – Вип. 3. – Джерелознавчі дисципліни. – К., 2001.

3. Джерелознавство історії України. Довідник. – К., 1998.

4. Історія в термінах і поняттях: довідник: Навч. посібник. – К., 2014.
5. Історичне джерелознавство: підруч для студ. вищ. навч. закл. / Я. С. Калакура, С.Ф. Павленко та ін. – 2-ге вид., доп. і перероб. – К.: Либідь, 2017. – 512 с.
6. Калакура Я.С. Українське історичне джерелознавство: традиції і сучасність // Константи. – 1996. - № 2 (5).
7. Макарчук С. Джерелознавство історії України: Навч. посібник. – Львів, 2008.
8. Макарчук С.А. Писемні джерела з історії України. – Львів, 1999.
9. Мицик Ю. Джерела з історії національно-визвольної війни українського народу середини XVII ст. – Дніпропетровськ, 1996.
10. Підгаєцький В.В. Основи теорії та методології джерелознавства історії України XX ст. – Дніпропетровськ, 2001.

9.2. Додаткові:

1. Антонович В. Б. Лекції з джерелознавства / Ред. М. Ковальський. – Острог: Нац. ун-т «Острозька академія»; Нью-Йорк: Укр. Вільна АН у США, 2003. – 382 с.
2. Войцехівська І. Н. Структура історичного джерелознавства: традиції та сучасні проблеми // Архівознавство. Археографія. Джерелознавство. – К., 2001. – Вип. 13. С. 255 – 270.
3. Воронов В. І. Джерелознавство історії України: Курс лекцій. – Дніпропетровськ: ДНУ, 2003. – 335 с.
4. Грушевський М. С. Спомини // Київ. – 1988. – № 9 – 12.
5. Грушевський М. С. Щоденник (1888 – 1894) / Упорядження Л. Зашкільняка. – К.: Ін-т укр. археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського НАНУ, 1997. – 264 с.
6. Дашкевич Я. Майстерня історика: Джерелознавство та спеціальні історичні дисципліни: [зб. пр.] / Ярослав Дашкевич ; [упоряд.: Андрій Гречило, Мирон Капраль, Андрій Фелонюк] ; Нац. акад. наук України, Ін-т укр. археографії та джерелознавства ім. М. Г. Грушевського, Львів, від-ня. - Л. : Піраміда, 2011. - 791 с
7. Історичні джерела в українському інформаційному й освітньому просторі: верифікація та інтерпретація / [І. Кривошея та ін. ; наук. ред. д-р іст. наук, проф. О. О. Салати] ; Київ. ун-т ім. Бориса Грінченка. - Київ ; Вінниця : Твори, 2018. - 347 с.
8. Китиченко Т.С. Розвиток історичного джерелознавства в Україні (1840-ві - 1920-ті рр.) / Т. С. Китиченко ; Харків. нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди. - Харків : ДІСА ПЛЮС, 2019. - 238 с.
9. Куликов В.О. Нові інформаційні технології в історичних дослідженнях // Вісник Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна. Історія. 2007. Вип. 39.
10. Павленко С.Ф. Джерела з історії культури України: Навч. посібник. Ч. 1./С.Ф. Павленко, М. Г. Щербак, Ю. М. Сорока, Ю. В. Булгаков. – К.: Логос, 2017. – 147 с.
11. Палієнко М. Г. «Киевская старина» у громадському та науковому житті України (кінець XIX – початок XX ст.). – К.: Темпора, 2005. – 384 с.: іл.
12. Папакін Г.В. Електронна археографія: Новітній напрям старої науки, її складові та стан дослідження // Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. 2012. № 2.
13. Стрельський В. І. Джерелознавство історії СРСР періоду імперіалізму. – К.: Вища школа, 1957. – 430 с.

10. Додаткові ресурси:

1. Repositories of Primary Sources (Сховища історичних джерел) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.uiweb.uidaho.edu/special-collections/Other.Repositories.html>.
2. Архіви України: Офіційний веб-портал Державної архівної служби України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.archives.gov.ua>.
3. Е-архів Михайла Грушевського [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://hrushevsky.nbuv.gov.ua>.
4. Е-джерела: електронний корпус публікацій документів і пам'яток з історії України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://resource.history.org.ua>.

5. «Ізборник»: джерела з української історії IX –XVIII ст. [Електронний ресурс]. –
Режим доступу: <http://izbornyk.org.ua>.